

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Skjenkestopp: Før, under og etter

Alcohol serving prohibition: Before,
during and after

Vemund Almvik Tronsmoen

Økonomi og jus, BO6-2011 Bacheloroppgave

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap (FØS)

Veileder: Leiv Opstad

25.05.2022

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

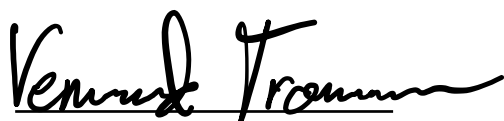
Forord

Denne bacheloroppgaven konkluderer mine tre år i Sogndal på studiet Bachelor i Økonomi og jus, ved Høgskulen på Vestlandet. Brorparten av disse tre årene har vært preget av pandemien, noe som har endret studiehverdagen betraktelig fra forventningene. Dette har vært en utfordring, men jeg føler at HVL har ivaretatt en struktur i kaoset slik at disse tre årene har vært lærerike og givende.

Først og fremst vil jeg takke respondentene i min undersøkelse for å ha tatt seg tid til å la seg intervju. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder Leiv Opstad for god rådgivning og samtaler knyttet til oppgaven. Til slutt vil jeg takke min samboer for støtte gjennom hele studieperioden, og spesielt under oppgavens skrivende stund.

Sogndal

25.05.2022.

Vemund Almvik Tronsmoen

Sammendrag

Den 13. desember 2021 innførte regjeringen nasjonal skjenkestopp som tiltak for å hindre stor smitte av COVID-19. Denne oppgaven ser på bakgrunnen for denne skjenkestopp, samt dens effekt på smitte og rammede bedrifter, og en ettertidig vurdering av tiltaket.

Problemstillingene denne oppgaven forsøker å svare på blir:

- Hvorfor ble skjenkestopp valgt som tiltak for smittevern?
- Hvilken effekt hadde skjenkestopp?
- Var det riktig å innføre skjenkestopp?

Oppgaven tar i bruk teori om økonomi, politikk, beslutning, og strategi for å kunne gi en dypere forståelse av skjenkestopp som tiltak mot smitte. Metoden for innsamling av informasjon er kvalitativ, med bruk av dybdeintervju av representanter fra rammede bedrifter og dokumentundersøkelse. I undersøkelsen ble det intervjuet tre respondenter for primærdata, og dokumenter fra myndighetene og organisasjoner er samlet som sekundærdata.

Til hver problemstilling er det gjort følgende funn:

- 1) Usikkerheter rundt tiltakenes effekt på smitte, samt usikkerhet rundt koronapandemien generelt har gitt beslutningstakerne større handlingsrom når det kommer til valg av tiltak. Det tyder på at skjenkestopp ble valgt på bakgrunn av majoritetens ønske.
- 2) Det er lite konkrete bevis på hvor effektiv skjenkestopp er til å hindre smitte, og undersøkelsens respondenter har måttet stenge bedriften og dermed mistet sitt inntektsgrunnlag.
- 3) Det har vært delte meninger i spørsmålet om hvorvidt det var riktig å innføre skjenkestopp. Etter forståelse av bakgrunnen for beslutningen, og dens konsekvenser på rammede bedrifter, beror derfor svaret på skjenkestoppens effektivitet i å hindre smitte.

Abstract

On the 13th of December 2021 it was decided by the Norwegian government that serving of alcohol was to be prohibited nationally, in an effort to combat a potential rise in COVID-19 cases. This thesis explores the background for this decision, as well as its effectiveness in limiting infection rate and its ramifications, in addition to a subsequent assessment of the decision.

The following research questions this thesis intends to answer is:

- Why was this measure chosen for infection control?
- What effects and consequences did this measure entail?
- Was it right to implement this measure?

Employing theories based on economics, politics, decision-making, and strategy, this thesis aims to provide a deeper understanding surrounding this measure. Qualitative research has been used in this thesis as a means to acquire data. The data collected is a result of both interviewing representatives from affected businesses and document study. The study consists of three respondents which makes up the primary data, and documents by the government making up the secondary data.

To each of the research questions, the findings of this study is as follows:

- 1) Uncertainty regarding the measure's effectiveness on infection control in addition to the uncertainty regarding the pandemic as a whole, has given the decision-makers greater room for maneuver in the decision-making process. It is suggested that the measure was chosen due to public opinion.
- 2) There is little to no evidence of how effective the measure is at limiting infection rate. The respondents studied have reported shutting down their business, thereby losing their basis of income.
- 3) There is split public opinion on whether it was right to implement this measure. After a deeper understanding of the background for the decision and its ramifications, the answer relies on the measure's effectiveness at infection control.

Innhold

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
ABSTRACT	III
INNHold	IV
1. INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN OG MOTIVASJON FOR OPPGAVEN.....	1
1.2 PROBLEMSTILLING OG UNDERPROBLEMSTILLINGER.....	1
1.3 DISPOSISJON.....	2
2. TEORI	3
2.1 MÅL/MIDDEL.....	3
2.2 PUBLIC CHOICE.....	4
2.3 BEGRENSET RASJONALITET.....	6
2.4 BLAME AVOIDANCE.....	7
2.5 KRISEHÅNTERING FOR SMB.....	9
3. METODE	11
3.1 VALG AV METODE.....	11
3.2 BEGRUNNELSE FOR VALG AV METODE.....	12
3.3 FORSKNINGSDESIGN.....	13
3.4 DYBDEINTERVJU.....	14
3.5 INTERVJUGUIDE.....	14
3.6 UTVALG.....	15
3.7 DOKUMENTUNDERSØKELSE.....	16
3.8 KVALITET.....	16
3.8.1 <i>Validitet</i>	16
3.8.2 <i>Reliabilitet</i>	17
3.9 ETIKK.....	17
4. EMPIRI	19
4.1 SKJENKESTOPPENS PÅVIRKNING PÅ DRIFT.....	19
4.2 FORSKJELLIGE OPPLEVD EFFEKT AV STØTTEORDNINGENE.....	20
4.3 BEDRIFTENES HÅNTERING AV SKJENKESTOPPEN.....	22
4.4 SKJENKESTOPPENS ETTERVIRKNINGER PÅ BEDRIFTENE.....	23
4.5 RESPONDENTENES TANKER OM HVORFOR SKJENKESTOPP BLE INNFØRT.....	25
4.6 OPPSUMMERING.....	26
5. ANALYSE OG DISKUSJON	27
5.1 HVORFOR BLE SKJENKESTOPP VALGT SOM TILTAK FOR SMITTEVERN?.....	27
5.1.1 <i>Public choice</i>	27
5.1.2 <i>Begrenset rasjonalitet</i>	29
5.1.3 <i>Blame avoidance</i>	30
5.2 HVILKEN EFFEKT HAR SKJENKESTOPPEN HATT?.....	32
5.2.1 <i>Mål/Middel</i>	33
5.2.2 <i>Krisehåndtering for SMB</i>	34
6. KONKLUSJON	36
6.1 VAR DET RIKTIG Å INNFØRE SKJENKESTOPP?.....	37
LITTERATURLISTE	39
VEDLEGG	I
VEDLEGG 1 INFORMASJONSSKRIV.....	I
VEDLEGG 2 INTERVJUGUIDE.....	IV

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven

Den 13. desember 2021 innførte regjeringen full nasjonal skjenkestopp, ett av mange tiltak som er blitt iverksatt under koronapandemien. Denne var planlagt å skulle vare i fire uker, men kunne forlenges (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Den 13. januar ble den nasjonale skjenkestoppen delvis opphevet, med begrensning om skjenkestopp etter klokken 23:00 (NHO, 2022a). Delvis skjenkestopp varte frem til 1. februar, hvor det etter dette ble tillat å servere alkoholholdige drikker slik som vanlig (Helse- og omsorgsdepartementet, 2022).

Da jeg fikk med meg den opprinnelige nyheten om innføring av skjenkestopp, ble jeg personlig litt forbauset. Pandemien og tiltak hadde vart et halvannet år i Norge, og omtrent tre fjerdedeler av befolkningen var fullvaksinert (Helse- og omsorgsdepartementet, 2020; FHI, 2022). Likevel valgte regjeringen å innføre skjenkestopp, med selvopplevd uklar informasjon om hvorfor dette tiltaket var nødvendig. Jeg hadde dermed først og fremst interessen av å undersøke hvorfor skjenkestoppen ble innført, hvilken effekt den hadde på samfunnet, og til slutt vurdere om det var «riktig» å innføre. Jeg forventer likevel ikke å komme frem til spesifikke konklusjoner til hvert av spørsmålene, men fokuserer heller på å kunne gi noen form for forklaring til disse. Innføringen av tiltaket ble også et tema i NRK Debatten, hvor deler av mine spørsmål blir diskutert (Solvang, 2022). Etter å ha sett denne debatten satt jeg likevel igjen med ubesvarte spørsmål, derav min motivasjon til å skrive om dette temaet.

1.2 Problemstilling og underproblemstillinger

Jeg har i denne oppgaven fokusert på tre problemstillinger, hvorav mesteparten av fokuset vil ligge på den første. De tre problemstillingene er:

1. Hvorfor ble skjenkestopp valgt som tiltak for smittevern?

Dette er hovedproblemstillingen hvor det meste av oppgaven vil fokusere på. Grunnen til dette er at det belyser det viktigste spørsmålet jeg hadde da skjenkestopp ble innført, og er derfor mest relevant for min motivasjon. Jeg ønsker dermed å undersøke bakgrunnen for beslutningen om å innføre skjenkestopp.

2. Hvilken effekt hadde skjenkestopp?

Dette spørsmålet vil omhandle hvilken effekt skjenkestopp som virkemiddel hadde mot mål om reduksjon av smitterate. I tillegg vil det undersøkes hvordan rammede bedrifter har opplevd skjenkestopp for å videre belyse dens effekt på samfunnet.

3. Var det riktig å innføre skjenkestopp?

Denne siste problemstillingen vil presenteres ved å blant annet bruke funnene fra de to tidligere problemstillingene. Selv om formuleringen av problemstillingen virker lukket er det ikke meningen at jeg skal komme frem til et uttrykkelig svar på om regjeringen burde, eller ikke burde ha innført skjenkestopp. Det vil heller presenteres funnene fra de to første problemstillingene, for så å basere diskusjonen av den siste problemstillingen på disse. Spørsmålet er ment å være åpent, og vil behandles deretter.

1.3 Disposisjon

Denne oppgaven vil bestå av seks kapitler. Herunder er første kapittel en innledning, hvor bakgrunn for oppgaven, og problemstillingene presenteres. Videre vil det andre kapittelet omhandle de teoretiske aspektene som vil brukes for å belyse problemstillingene. Det tredje kapittelet vil inneholde en vurdering av forskningsdesign og metodevalg, for deretter å presentere funnene fra undersøkelsen i kapittel fire. Deretter vil blant annet funnene fra undersøkelsen, samt funn fra sekundærdata analyseres og diskuteres i kapittel fem. Til slutt vil det i kapittel seks, grunnet forventede mangler på konkrete svar, oppsummeres de viktigste momentene i oppgaven.

2. Teori

Ettersom første problemstilling omhandler hvilke grunner som kan ligge bak beslutningen om å innføre skjenkestopp, er det vesentlig å anvende teori om offentlig administrasjon og atferd. I tillegg vil det være nødvendig å inkludere teori som kan belyse bruk av virkemidler mot mål, samt bedriftsøkonomisk teori da det også vil diskuteres effekten av skjenkestopp på smitterate, og restaurant- og utelivsbedrifter. Videre i kapittelet vil det trinnvis gås igjennom disse nevnte teoriene. Enkelte av teoriene kan på mange måter knyttes sammen, men er likevel avgrenset for ordens skyld.

2.1 Mål/middel

Ifølge Tinbergen (1952, s. 3) er ønsket situasjon ved økonomisk politikk å oppnå en «optimum-politikk». Hva som regnes som ønsket optimum vil herunder være en maksimering av et samfunns økonomi, samt minimering av negative konsekvenser politikken medfører. Videre fremhever Tinbergen (1952, s. 4) blant annet at det må defineres en felles preferanseindikator som kan utledes av målene i økonomisk politikk, valg av tilstrekkelige midler og midlenes verdi, og til slutt midlenes relasjon til målene. Under implementering av en økonomisk politikk bør midlenes påvirkning på målene være kjent, og i prinsippet kunne kalkuleres slik at man velger middelet som gir høyest nytteverdi (Tinbergen, 1952, s. 2). I praksis vil rene kalkulasjoner være svært vanskelig, og muligens uhensiktsmessig. En tilnærming til «kalkulasjon» av hva som gir mest nytte kan heller baseres på en forståelse av midlenes påvirkning på målene, og midlenes relative verdi i forhold til hverandre. En slik rangering, og sammenlikning av preferanser kan ses i likhet med eksempelvis konsumentteori. Tinbergen (1952, s. 37) hevder at dersom man har flere midler enn mål, kan man i teorien ha uendelig mange løsninger. Videre forklares det at dersom man har flere mål enn midler, vil problemet være uløselig. Det er altså nødvendig at det finnes minst like mange midler som mål for å kunne løse et problem (Tinbergen, 1952, s. 39; Johansen, 1973, s. 10).

Om en ser på en situasjon hvor man har flere midler enn mål, vil en slik situasjon åpenbart være mer ønskelig enn om antall midler og mål er like, grunnet et større antall alternativer hvor man kan velge den som gir høyest nytteverdi. Johansen (1962) fremhever at «det kan hjelpe lite med mange virkemidler hvis de ikke er effektive» (Johansen, 1962, s. 10), og påpeker at et middel som krever en svært liten endring i dets verdi for å utføre tilstrekkelig endring på målet vil være mest nærliggende å bruke. Problemet med denne definisjonen vil være at variasjonsområde til verdien av et middel kan være av liten størrelse, og hva som avgjør hvor «liten» en endring er, må ses ut ifra den prosentvise endringen i forhold til dets variasjonsområde. I tillegg kan endring i verdien til et middel påføre uønskede endringer på andre måls verdi. Det er derfor hensiktsmessig å vurdere alle midler opp mot alle mål for å avgjøre effektiviteten av et middel (Johansen, 1962, s. 11-12).

Problemer oppstår dersom det foreligger usikkerhet knyttet til målene eller midlene. Usikkerhetene kan manifesteres på forskjellige måter knyttet til mål og midler. Blant annet kan det oppstå usikkerheter gjennom ukontrollerbare eksogene variabler, herunder enten identifiserbar påvirkning fra ulike variabler eller «tilfeldige forstyrrelser» man ikke kan observere (Johansen, 1973, s. 5). Johansen (1973, s. 7) poengterer i et slikt tilfelle at midler burde bli brukt i sterkere grad jo mer presist man kan forutse den fremtidige tilstanden valget av et middel vil medføre. I tillegg kan det foreligge usikkerhet i virkninger av midler. Dersom dette er tilfelle kan det i teorien være behov for å ta i bruk alle midler, selv om man har fler midler enn nødvendig ifølge de tradisjonelle reglene om mål og midler (Johansen, 1973, s. 11). Videre anfører Johansen (1973, s. 11 og 17) likevel at midler burde brukes i mindre grad dersom det finnes usikkerhet om virkning av middelet, og dersom man har et middel med kjent virkning, burde dette middelet foretrekkes. Ved inngripende økonomisk politikk der det foreligger usikkerheter er det altså flere vurderinger som bør tas.

2.2 Public Choice

Public choice teori beror på en økonomisk forståelse i den forstand at individer har forskjellige preferanser enn andre individer, og at forskjellene blant deres preferanser ikke skyldes uvitenhet (Buchanan & Tullock, 1962, s. 3-4). Dette er i tråd med konseptet «Economic man». I tillegg avviser Buchanan og Tullock (1962, s. 11-12) en stat, eller

styresmakt som en egen overindividuell organisme. Med dette forstås det at en organisasjon, i dette tilfellet staten, er bygget opp av individer med egne preferanser, og handlinger som gjøres av staten er uttrykk for preferansene til individene som utgjør den. Hva som utgjør disse preferansene er ikke rent egoistiske i den forstand at en avgjørelse om å eksempelvis bygge en motorvei vil kun baseres på beslutningstakernes hedonistiske eller selvsentrerte preferanser.

Buchanan og Tullock (1962, s. 3) mener derfor at beslutningstakerne i deres modeller derimot kan være både egoistiske og altruistiske, samt alle variasjoner imellom disse. Public choice teori er altså ikke ment å være et machiavellisk syn på offentlig sektor.

Buchanan og Tullock (1962, s. 14) avviser en idé om at en «offentlig interesse» eksisterer, grunnet variasjon i ethvert individs oppfatning av hva den offentlige interesse er. Staten vet derfor ikke hvilke avgjørelser som påvirker offentlig interesse positivt eller negativt, og bare under en enstemmig godkjenning av avgjørelsen vil man kunne si at positiv innflytelse av den offentlige interesse er nådd (Buchanan & Tullock, 1962, s. 14). Problemet er at under demokratiske valg er det ikke et krav om enstemmighet, men majoritet. Beslutningstakere vil derfor basere avgjørelsene på hva majoriteten synes er i tråd med deres oppfatning av offentlig interesse. Dette fordi det å bli gjenvalgt er gjerne en av politikernes preferanser (Buchanan & Tullock, 1962, s. 342), noe som blant annet David R. Mayhew baserer hele sin bok «Congress: The Electoral Connection» på (Mayhew, 1974, s. 17).

Når noen tar en avgjørelse vurderer beslutningstakeren hvilken nytte, og hvilken kostnad den avgjørelsen innebærer for dem. Hva som regnes som nytte og kostnad for den enkelte person er knyttet til deres preferanser. Anthony Downs (1957, s. 5) forklarer at en slik økonomisk tankegang, eller rasjonalitet, refererer til et menneske som etter beste evne bruker minst mulig verdifulle ressurser for å oppnå mest mulig verdi. Denne egenskapen er ikke forbeholdt enkeltindivider, og ilegges også politiske partier, interessegrupper og staten (Downs, 1957, s. 6).

Når en kollektiv avgjørelse blir tatt, for eksempel av staten, kreves det mer enn én beslutningstaker. Det vil si at ethvert individ som deltar i beslutningstakingen stiller med sitt eget sett av preferanser, og vil helle mot det alternativet som gir dem mest nytte, og koster

dem minst (Buchanan & Tullock, 1962, s. 75). I realiteten vil det alltid være forskjell i intensiteten av egeninteresse på ulike saker. Buchanan og Tullock (1962, s. 126) presenterer et eksempel hvor beslutningstakere står overfor tre saker, med to alternativer til hver sak. Dersom alle føler like sterkt for hver sak, vil alle stemme for alternativet som maksimerer deres preferanser. Ettersom dette ikke er tilfelle vil beslutningstakere føle sterkere for én sak, og ikke bry seg like mye om de to andre. Beslutningstakerne vil derfor begynne å forhandle seg imellom, og velge å stemme imot sine egne interesser i saker de ikke bryr seg så mye om, for å gjengjeldes med en stemme for deres egne interesser i saker de bryr seg mer om. På slik måte øker kostnadene for hvert individ, men økningen i nytte overgår kostnadene. Dette er en av prosessene som Buchanan og Tullock (1962, s. 123) definerer som «logrolling», eller «hestehandel» på norsk.

2.3 Begrenset rasjonalitet

Herbert A. Simon (1972, s. 163-164) forklarer begrenset rasjonalitet som resultat av tre faktorer, herunder risiko og usikkerhet, mangelfull informasjon om alternativene, og til slutt kompleksitet. «Ubegrenset» rasjonalitet vil derimot være rasjonalitet med allvitende. Begrenset rasjonalitet vil derfor gjøre optimalisering umulig, ettersom aktøren ikke har all informasjon tilgjengelig, eller kapasitet til å kalkulere alle mulige utfall (Simon, 1972, s. 163).

Et problem som inneholder risiko og usikkerhet vil med allvitende rasjonalitet være enkelt, man velger løsningen som gir best utfall. Begrenset rasjonalitet krever en forståelse av sannsynlighetsfordelinger. Hvordan man løser problemet går da fra å simpelthen velge det beste utfallet, til å velge det utfallet som mest sannsynlig gir et godt utfall.

Problemer som inneholder mangelfull informasjon om alternativene, under begrenset rasjonalitet, endres til å vurdere hvor mye ressurser man skal bruke på å søke etter informasjon om alternativene før man tar en avgjørelse.

Til slutt vil problemer med høy grad av kompleksitet kreve større beregningsevne, som i mange tilfeller ikke er stor nok for mennesker (Simon, 1972, s. 163-164).

Herbert A. Simon (1972, s. 165-171) bruker sjakk som et eksempel for å forklare hvordan mennesker jobber seg rundt begrensningene i rasjonalitet. Sjakk har enormt mange utfall

som er umulig for mennesker å kunne regne seg frem til, likevel klarer mennesker å bli ganske gode i sjakk sett fra en datamaskins perspektiv som åpenbart har en mye større kapasitet. Begrensningene i rasjonaliteten krever at mennesket er nødt til å ty til heuristikk for å spille bra, eller overført til generelle situasjoner, ta gode avgjørelser. (Simon, 1972, s. 166).

Herbert A. Simon (1972, s. 170) introduserer begrepet «satisficing», en blanding av «satisfying» eller tilfredsstillende, og «sufficing» eller tilstrekkelig på norsk. Dette er en måte å forholde seg til problemer hvor man har begrenset rasjonalitet, i den form at man velger en løsning som gir et tilfredsstillende/tilstrekkelig utfall, eller rett og slett «bra nok». På denne måten vil man som regel ikke komme frem til den optimale løsningen, men si seg fornøyd med en sub-optimal løsning (Simon, 1972, s. 170).

På en annen side er et forsøk på optimalisering med begrenset rasjonalitet redusert til omtrentlig optimalisering, hvor man drastisk forenkler et problem til et nivå som er håndterbart for et menneske, for så å finne en løsning på den forenklete versjonen (Simon, 1972, s. 170).

2.4 Blame avoidance

Blame avoidance-teori beror på forståelsen om at politikerne i hovedsak ønsker å bli gjenvalgt. Dette medfører en tankegang blant politikerne hvor de ønsker å maksimere nytte og minimere kostnader når det kommer til beslutningstaking (Weaver, 1986, s. 373). Videre forklarer Kent Weaver (1986, s. 373) asymmetrien mellom «politisk gevinst/tap» og velgernes respons til disse. Daniel Kahneman (2012, s. 304) viser til den psykologiske verdien av gevinst og tap. Enkelt forklart innebærer denne at gleden av å vinne kr 100, er svakere enn smerten av å tape kr 100. På samme måte vil velgere fokusere på de negative hendelsene; hva som er gjort mot dem, kontra de positive hendelsene; hva som er gjort for dem. Dette vil måtte bety at politikerne er mer opptatt av å unngå skyld enn å ta æren for gode valg. Politikere er likevel ikke kun opptatt av å unngå skyld. De kan også opptre som «altruistiske» og velge å fremme det de selv opplever som god politikk, selv om dette kan generere skyld (Weaver, 1986, s. 372).

Det er minimum åtte strategier for å unngå skyld (Weaver, 1986, s. 384-390):

1. Holde skyld-genererende politikk utenfor agendaen, slik at folket ikke gjøres oppmerksom på det.
2. Redefinere problemet, slik at saken endrer karakter til noe tilsynelatende mindre skyld-genererende i folkets øyne.
3. «Kaste gode penger etter dårlige», slik at det minker tapet som de påvirkede opplever.
4. Gi fra seg ansvaret til andre, slik at en selv ikke kan skyldes for avgjørelsen som blir tatt.
5. Finne en sydebukk, slik at man videresender skylden ved å skyldte på andre.
6. Slenge seg på lasset, slik at man unngår skyld ved å appellere til majoriteten.
7. Spre ansvaret utover flere personer, slik at det blir vanskeligere for folk å skyldte på noen.
8. Opptre som om man ikke kan noe for det, typisk dersom politikere velger å følge sitt partis verdier som viser seg å gå imot majoritetens ønske.

Disse strategiene brukes til forskjellige tider, og forskjellige situasjoner. Enkelte av strategiene kan passe til én situasjon, men er ikke nødvendigvis effektiv under andre forhold. Den beste strategien vil åpenbart være den første. Dersom de politiske løsningene holdes skjult for befolkningen er det ingen skyld som genereres, annet enn innad i det politiske miljø. Dersom denne strategien viser seg umulig å gjennomføre, tys det deretter til de andre strategiene (Weaver, 1986, s. 386). Kent Weaver (1986, s. 385) deler de forskjellige skyld-genererende situasjonene inn i to hoveddeler. Den ene er forhold mellom beslutningstakerne og velgere, mens den andre er negativ- eller nullsumspill.

Ikke alle de åtte strategiene regnes som relevant for situasjonen i denne oppgaven, dermed utdypes videre kun enkelte strategier.

Det å «kaste gode penger etter dårlige» vil for eksempel være å øke den offentlige pengebruken på de som er påvirket av beslutningen. Dersom de påvirkede får kompensasjon for forulepende politikk, kan dette myke opp de påvirkede slik at mengden skyld som

genereres er lavere, eller utsettes (Weaver, 1986, s. 386). Problemet med dette, og derav uttrykket, er at politikerne først implementerer det som oppfattes som «dårlig» politikk, for så å øke offentlig pengebruk og ressurser på noe som ikke fungerer. Selv om det minker skyld-generering, ender de opp med et muligens større samfunnsøkonomisk tap.

Å gi fra seg ansvaret til andre vil være effektivt dersom beslutningene som må tas er i stor grad skyld-genererende (Weaver, 1986, s. 386-387). Ved å delegere ansvaret til spesialiserte underorganisasjoner eller ekspertgrupper, vil politikerne forsøke å distansere seg fra beslutningene som tas. I enkelte sammenhenger vil tildeling av skyld rette seg mot disse delegatene, mens politikerne opptrer som maktesløse (Weaver, 1986, s. 379).

Et vanlig eksempel på sydebukk er «den forrige regjeringen». Politikere forsvaret sine beslutninger ved at de var nødvendige på bakgrunn av tidligere politiske avgjørelser av sine forgjengere (Weaver, 1986, s. 387).

Til slutt virker det lettere å forsvare beslutningen som er i tråd med majoritetens ønsker. Dersom alternativet er å følge sine egne eller sitt partis verdier, eller en populær beslutning, kan man unngå en skyld-genererende situasjon. I noen tilfeller kan man til og med omgjøre situasjonen slik at man tar ære for å ha hørt på folket (Weaver, 1986, s. 388).

2.5 Krisehåndtering for SMB

Under krisesituasjoner er små og mellomstore bedrifter svært sårbare i forhold til store bedrifter, grunnet begrenset likviditet og menneskelige ressurser for å håndtere krisen. De har imidlertid en fordel i det å kunne tilpasse seg hurtigendrede omgivelser (Vargo & Seville, 2011, s. 5620). Vargo & Seville (2011, s. 5620) mener det er mulig i en krisesituasjon for bedrifter å kunne planlegge for en bedre fremtid etter krisen med strategisk planlegging. Funn fra Runyan (2006, s. 23) indikerer det motsatte, og poengterer at små og mellomstore bedrifter vil kun fokusere på overlevelse, og viser til videre funn om at små og mellomstore bedrifter mangler planer for krisehåndtering. Det vil derfor være ytterst viktig med forberedelse i forkant av kriser. Små og mellomstore bedrifter fokuserer hovedsakelig på kriser de har erfart tidligere, og viser lite bekymring for kriser de ikke har erfart (Spillan &

Hough, 2003, s. 406). For kriser som tidligere har blitt erfart, er det da mulig for bedrifter å kunne drive strategisk planlegging for en bedre fremtid. På en annen side vil det under kriser som ikke tidligere er erfart av bedrifter, medføre mangel på planlegging.

- *Dilemma*

I krisesituasjoner som medfører resesjon er det et dilemma som oppstår. Skal bedriften kutte kostnader for å øke overlevelsessjansen, eller pådra seg midlertidig høyere kostnader for å opprettholde kapasiteten i ettertid? Under resesjon kan det være billigere å tilegne seg kapital i form av eiendeler, grunnet lav lånerente. I tillegg åpner det opp for lavere konkurranse i fremtiden, grunnet exit i markedet (Smallbone et al., 2012, s. 755). Valget mellom å implementere en begrensende strategi, og en muliggjørende strategi avhenger mest av bedriftens likviditet, og usikkerheten rundt krisen. Dersom beslutningstakerne i bedriftene har evne til å tilpasse lederskap, organisasjonskultur, beslutningstaking, situasjonsforståelse og tilegner seg informasjon om krisens effekt, kan de lettere planlegge håndtering (Vargo & Seville, 2011, s. 5626).

3. Metode

«Metode er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på» (Halvorsen, 2008, s. 20). For å kunne utføre denne undersøkelsen er det viktig å vite hvilke verktøy som skal tas i bruk, samt til hvilket formål.

3.1 Valg av metode

Det er naturlig å starte med spørsmålet om valg av tilnæringsmåte. Det finnes to ulike tilnæringsmåter, nemlig induktiv og deduktiv. Induktiv tilnæringsmåte går ut på å observere uten forutsetninger og klare hypoteser. Det vil si at ved en induktiv tilnærming vil man samle empiri som man deretter kan skape teorier ut ifra. En deduktiv tilnæringsmåte er på en annen side samling av empiri på bakgrunn av en teori eller hypotese, for så å bruke empirien til å bekrefte eller avkrefte denne (Halvorsen, 2008, s. 128). Kort sagt er induktiv tilnæringsmåte brukt til å observere fenomen, for så å forsøke å forklare dem, mens deduktiv tilnæringsmåte brukes til å teste hypoteser.

Videre må formålet med undersøkelsen vurderes. Dette bestemmer hvilken av de to strategiene man benytter i forskningsdesign. Den intensive strategien innebærer å utvikle en helhetlig forståelse over spesifikke forhold. Med en intensiv strategi vil man relativt sett undersøke et fåtall respondenter og mange variabler (Halvorsen, 2008, s. 129-130). På denne måten kan man tilegne seg et mer detaljert bilde på et spesifikt forhold, men uten grunnlag for generalisering. Den andre strategien er den ekstensive. Dette er motsatsen til intensiv strategi, og vil dermed innebære å undersøke et relativt sett stort antall respondenter og få variabler. På denne måten får man en representativ oversikt over generelle forhold, og kan gi grunnlag for generalisering (Halvorsen, 2008, s. 129). Ekstensiv strategi gir derfor ikke like nyanserte observasjoner.

Etter valg av tilnæringsmåte og strategi vil man kunne gjøre en informert beslutning om hvilken metode man skal benytte. Metode skiller som regel ut i to hovedkategorier, kvalitativ og kvantitativ. En kvalitativ metode kjennetegnes ved at undersøkelsen er fleksibel.

Dette fører til at samling av empiri og tolkning, til en viss grad, foregår samtidig (Halvorsen, 2008, s. 131). Ved et intervju kan man endre på spørsmål eller legge til spørsmål ut ifra respondentens svar for å holde en mer flytende samtale. Dette vil bidra til å samle en mer helhetlig og nyansert empiri. På en annen side kjennetegnes en kvantitativ metode som mer rigid, og tillater ikke tolkning og samling av empiri samtidig. Typisk for kvantitativ metode er ferdig-formulerte spørreskjema, som ikke endres ut ifra respondentens svar, og analyseres dermed i ettertid av innsamlingen (Halvorsen, 2008, s. 131).

3.2 Begrunnelse for valg av metode

Undersøkelsen skal belyse restaurant- og utelivsbedrifters opplevelser med skjenkestoppen som var innført fra 13. desember 2021. Dette er et fenomen som jeg ønsker å observere, uten en fastsatt problemstilling, eller klare spørsmål jeg ønsker svar på. Selvsagt henger det med en problemstilling knyttet til undersøkelsen, men den er ikke ment å styre de observasjonene som skal gjøres, utover å eksplorere tidligere nevnt fenomen. Det er med dette hensiktsmessig å velge en induktiv tilnæringsmåte, ettersom empirien som samles ikke er ment for å bekrefte, eller avkrefte, en teori eller hypotese.

Formålet med undersøkelsen vil da åpenbart kreve en helhetlig forståelse knyttet til en spesifikk hendelse. For å kunne tilegne seg nyansene som er nødvendig for å gi en slik helhetlig forståelse, altså et detaljert blikk, virker det da treffende å velge en intensiv strategi. En intensiv strategi tillater undersøkelsen å inneholde få respondenter, men mange variabler. Det er også klart at denne undersøkelsen ikke skal gi noen form for generalisering for restaurant- og utelivsbransjen, noe som underbygger valget av en intensiv strategi.

Ettersom en induktiv tilnærming, og en intensiv strategi viser seg mest hensiktsmessig for undersøkelsen, gir det da mening å velge en metode som relaterer til tilnærmingen og strategien. En kvantitativ metode utelukker som regel fleksible intervjuer utenfor standardiserte spørsmål. Med slike spørreskjema er det ment å kunne distribuere til en stor mengde respondenter, for så å kunne danne et fellestrekk, eller generalisering for populasjonen som observeres. Kvantitativ metode er derfor knyttet til en ekstensiv strategi, og ikke egnet til en induktiv tilnæringsmåte. Kvalitativ metode er på en annen side

fleksibel, og gir dermed også muligheten til å grave frem nyanser man ville oversett med en kvantitativ metode, og er derfor i tråd med en intensiv strategi. I tillegg er kvalitativ metode ikke egnet for en deduktiv tilnæringsmåte, da den ikke er generaliserende.

På bakgrunn av dette faller valget på en kvalitativ metode, med en induktiv tilnæringsmåte og en intensiv strategi.

3.3 Forskningsdesign

Med en kvalitativ metode er det ulike forskningsdesign som kan benyttes for å samle empiri (Halvorsen, 2008, s. 133-139). Eksempler på disse er:

- Observasjon
- Ustrukturert intervju
- Dybdeintervju
- Gruppediskusjon
- Dokumentundersøkelse

Ved observasjon vil man kunne få innblikk i de observertes handlinger og samhandling. Det er typisk for observasjonsundersøkelser at forskeren ønsker å studere et «samfunn» (Halvorsen, 2008, s. 133).

Ustrukturerte intervjuer innebærer at forskeren styrer samtalen så lite som mulig, og prøver å la respondenten prate fritt, dette er ofte relevant når forskeren ikke har mye forhåndskunnskap om temaet som undersøkes (Halvorsen, 2008, s. 137).

Dybdeintervjuer er uformelle, ikke-standardiserte intervjuer hvor forskeren har visse temaer som ønskes å snakkes om. Typisk for dybdeintervjuer er bruk av intervjuguide for å kunne holde intervjuene relevant, men likevel la samtalen flyte naturlig (Halvorsen, 2008, s. 138).

Gruppediskusjoner er en form for intervju, hvor en gruppe personer diskuterer et bestemt tema. På denne måten kan man både tilegne seg informasjon i større grad, grunnet flere

respondenter, men også informasjon om samhandlingen mellom respondentene (Halvorsen, 2008, s. 139).

Dokumentundersøkelser regnes som sekundærdata, altså informasjon man henter inn fra andres arbeid. Ved dokumentundersøkelse kan man tilegne seg større mengde data enn det en har kapasitet til å samle inn på egenhånd (Jacobsen, 2015, s. 170).

På grunn av formålet med undersøkelsen, og min kapasitet, virker dybdeintervju og dokumentundersøkelse mest hensiktsmessig.

3.4 Dybdeintervju

Jeg har valgt å gjennomføre dybdeintervjuer. Dybdeintervjuene tillater meg å holde en samtale med hver av respondentene innenfor gitte rammer, med bruk av intervjuguide. Det vil likevel være et fleksibelt intervju, hvor jeg kan velge å supplere med spørsmål, endre rekkefølge på spørsmål, eller endre spørsmål for å sikre god flyt i samtalen. Dybdeintervjuer er heller ikke nødt til å være ansikt til ansikt, og jeg kan holde intervjuene over telefon eller internett. I mitt tilfelle hadde jeg ikke anledning til å holde intervjuene fysisk, så to av intervjuene ble holdt over telefon, og en tredje respondent svarte på et ikke-uttømmende skriftlig spørreskjema.

3.5 Intervjuguide

Som nevnt er dybdeintervjuer noe mer strukturerte enn ustrukturerte intervjuer, men ikke så rigide som ferdig-formulerte spørreskjema. Derfor utarbeidet jeg en intervjuguide med formål om å beholde en viss struktur. Spørsmålene ble utformet fullstendig i intervjuguiden, med eventuelle oppfølgingsspørsmål dersom det viste seg å være nødvendig.

Jeg begynte med et par enkle spørsmål om økonomiske konsekvenser av skjenkestoppen, for deretter å holde en mer flytende samtale om bedriftenes håndtering av skjenkestoppen.

Til slutt lot jeg respondentene få fritt ord dersom de følte det var noe jeg hadde utelatt, eller om de ville utdype noe som var blitt sagt tidligere.

3.6 Utvalg

Opprinnelig var jeg interessert i å snakke med både restauranter og utelivsbedrifter, ettersom skjenkestopp vil ramme disse bedriftene på ulike måter. Restauranter har hovedfokus på mat, med alkoholserving i forbindelse med maten. Utelivsbedrifter har stort sett et større fokus på salg av alkohol. I tillegg ønsket jeg å intervju disse bedriftene fra forskjellig geografisk område. Grunnen til dette var at det kunne være interessant å høre om hvordan bedriftene i en mindre by opplevde skjenkestoppen, for så å sammenligne med opplevelsene til bedriftene i en storby.

Jeg sendte derfor en invitasjon til å delta i undersøkelsen via e-post til mange bedrifter, både restauranter og utelivsbedrifter. Invitasjonene spredte seg over fire steder, én storby, og tre mindre byer. Grunnen til at jeg valgte kun én storby var fordi antallet restauranter og utelivsbedrifter var såpass stort, at jeg trengte tre mindre byer for å nå ut til omtrent like mange bedrifter i hver kategori.

Totalt var det fem representanter fra utvalget som viste interesse innledningsvis. Dessverre var det kun to som endte opp med å faktisk stille til intervju. En tredje representant fikk jeg ikke intervjuet, men personen valgte å svare i tekstform på de hovedtemaene jeg hadde presentert for dem i invitasjonen. De to faktiske intervjuene ble holdt over telefon, og respondentene samtykket til lydopptak av intervjuene, slik at jeg mer korrekt kunne gjengi det de har sagt. Jeg ønsket ikke å måtte forholde meg til notater og stikkord når jeg skulle bruke empirien jeg samlet inn, og risikere større tolkningsfeil. Lydopptaket fra disse to intervjuene ble transkribert, og selve lydopptaket ble slettet etter endt transkripsjon. I transkripsjonen er det forsøkt å anonymisere respondentene, og vil følgelig presenteres anonymt i oppgaven.

3.7 Dokumentundersøkelse

For å besvare problemstillingene finner jeg det nødvendig å samle inn informasjon som jeg ikke har anledning til å erverve på egenhånd. Dokumenter som er undersøkt består hovedsakelig fra myndighetene i form av pressemeldinger, forskningsartikler, og rapporter. Det er i tillegg inkludert undersøkelser fra andre organisasjoner, nyhetsartikler, og debatter. Ved å studere disse dokumentene får jeg et innblikk i regjeringens handlinger og utsagn i forbindelse med innføring av skjenkestopp, noe som vil bidra å svare på deler av problemstillingene.

3.8 Kvalitet

3.8.1 Validitet

Validitet går ut på om undersøkelsen som er gjort er gyldig. Validitet kan deles inn i to deler, herunder intern og ekstern. Den interne gyldigheten vil omhandle hvorvidt resultatene oppfattes som riktige for oppgaven, og den eksterne gyldigheten handler om hvorvidt resultatene kan overføres til andre ikke-undersøkte enheter. Reliabilitet sier noe om hvilken grad selve undersøkelsesmetoden har påvirket resultatene man får (Jacobsen, 2015, s. 228-241).

- *Intern gyldighet*

Den interne validiteten i min undersøkelse regner jeg som god. Jeg var ute etter å undersøke restaurant- og utelivsbedrifter sine opplevelser med skjenkestoppen. De undersøkte er representanter for bedriftene, og har dermed god innsikt i endringer rundt daglig drift i denne perioden.

- *Ekstern gyldighet*

Da dette er en kvalitativ analyse er det strengt tatt ikke et formål å kunne generalisere, men en kan likevel ha en teoretisk generalisering ved at man «avdekker fenomener, etablerer

kausalmekanismer og avdekker spesielle forutsetninger for at noe skal ha en effekt» (Jacobsen, 2015, s. 237). Det er likevel grunn til å anta at enkelte opplevelser er generaliserbare, ettersom funnene er sammenlignet med større undersøkelser fra interesseorganisasjoner. På en annen side har jeg likevel kun tre respondenter i min undersøkelse, hvorav disse ikke fokuserer på salg av mat. Dermed kan jeg ikke overføre deres opplevelser over på eksempelvis restauranter. Det er flere bedrifter som omsetter alkohol, men kanskje også fokuserer på andre ting, noe som vil svekke graden av ekstern gyldighet.

3.8.2 Reliabilitet

Hvorvidt jeg har påvirket resultatene med undersøkelsesmetoden er vanskelig å konkretisere. Jeg holdt meg til intervjuguide under samtalene, men lot meg slippe løs fra den for å holde en bedre flyt, eller å få utdypet enkelte utsagn. Undersøkereffekten er dermed til stede, men har forhåpentligvis ikke gjort store utslag. Ettersom jeg jobber med oppgaven alene er det kun jeg som har holdt intervjuene, men det betyr også at det er kun jeg som har vurdert resultatene. Det kan oppstå problemer dersom det blir gjort intervju fra forskjellige observatører i samme undersøkelse, noe jeg unnslipper. Likevel har jeg ikke kunnet kvalitetssikre undersøkelsen med noen andre. Dersom jeg har gått glipp av noe, er det ingen til å fange det opp. Med alt dette tatt i betraktning, vurderer jeg reliabiliteten som relativt god, og jeg vil anta at liknende undersøkelser vil få liknende funn.

3.9 Etikk

«Som i andre av livets sammenhenger bør man tilstrebe sannhet, åpenhet og etterrettelighet» (Halvorsen, 2008, s. 256). Dette er prinsipper som medfører diverse krav til legitim forskning.

Alle respondentene i denne undersøkelsen ble informert om undersøkelsens omfang, og samtykket deretter. De har blitt informert om at de vil bli anonymisert i oppgaven, og at de kan trekke seg når som helst innen oppgaven ferdigstilles. I tillegg har respondentene

samtykket til lydopptak av intervjuene som ble holdt, og de ble videre informert om at lydfilene ikke vil publiseres, men transkriberes og deretter presenteres i denne oppgaven. Undersøkelsen, med fremgangsmåte, har blitt meldt inn til NSD, og er blitt godkjent.

Ettersom det ble tatt lydopptak er det mindre fare for feil gjengivelse av hva som er blitt sagt, da man unngår problemene ved notater eller i verste fall ren erindring. Med andre ord er gjengivelsene mer korrekt enn om jeg skulle notert ned min egen tolkning av hva som ble sagt, for så å gjengi denne feiltolkningen med mine egne ord. Det kan likevel oppstå problemer i presentasjonen av sitatene. Sitatene kan være malplassert, og skape en oppfatning for lesere av oppgaven som ikke var ment av respondenten selv. Det at disse feilkildene, eller måtene å manipulere resultatet på er kjent for meg, vil forhåpentligvis bedre presentasjonen av empirien. Det er etter min oppfatning særdeles viktig at en forsker vet om potensielle fallgruver dersom forskeren skal kunne unngå dem. Det er derfor gjort et grundig forsøk på å presentere og gjengi empirien på en nøytral måte.

4. Empiri

Dette kapitlet vil kun inneholde en presentasjon av funnene og opplevelsene til restaurant- og utelivsbedrifter under skjenkestoppet desember 2021-januar 2022. Funnene fra dokumentanalyse vil gradvis presenteres i neste kapittel, slik at oppgaven holdes ryddig. De ulike respondentene anonymiseres, og vil derfor refereres til som «Respondent 1, 2 og 3». Presentasjonen av empirien fra intervjuene vil deles inn i ulike hovedfunn, hvor det vil suppleres med sitater fra hver respondent. Presentasjonen begynner med skjenkestoppets påvirkning på daglig drift under perioden, for så å undersøke bedriftenes håndtering av skjenkestoppet. Videre vil det bli belyst hvordan støtteordningene har truffet dem, og hvilke ettervirkninger som skjenkestoppet medførte for bedriftene. Til slutt vises det til respondentenes tanker om hvorfor skjenkestopp ble innført.

Som nevnt tidligere var det kun to av respondentene som faktisk gjennomførte intervju, mens den tredje svarte på overordnede spørsmål skriftlig. Dermed vil dessverre observasjoner fra «Respondent 3» ikke virke like utfyllende, og til og med være manglende i noen temaer. To av respondentene har hovedfokus på uteliv og arrangementer, mens den tredje fokuserer på innendørsaktivitet med salg av alkohol.

4.1 Skjenkestoppets påvirkning på drift

Innføringen av skjenkestopp gir åpenbart store konsekvenser for serveringssteder, da det tar vekk et stort grunnlag for inntekt. Ifølge SMB Norge (2022) utgjør salg av alkohol omtrent halvparten av inntekten for restaurant og spisesteder. Selv om respondentene i denne undersøkelsen ikke har hovedfokus på matservering, men på arrangementer og innendørsaktiviteter, er det rimelig å anta at alkoholsalg utgjør minst like stor del av inntektsgrunnlaget. «Med et så stort bortfall av omsetning, fratras bedriftene i realiteten sitt næringsgrunnlag» (SMB Norge, 2022).

Drifta vår, altså omsetningen vår er delt opp i billett og bar, i salgsomsetning da. Så med skjenkestopp og arrangementforbud så medførte jo det at all vår drift og omsetning stoppet opp (Respondent 2).

Med et forbud mot skjenking av alkoholholdige drikker blir det vanskelig å holde bedriftene åpne, og førte derfor til at to av tre respondenter stengte umiddelbart ned, og mistet derfor all inntekt.

Vi måtte stenge, så nedgangen i omsetning var på 100% (Respondent 3).

Én av respondentene valgte imidlertid å holde åpent deler av uken etter skjenkestoppen ble innført, grunnet et opplevd sosialt ansvar overfor sine ansatte og bookedde artister.

Siden vi driver med konserter så valgte vi å avholde de siste tre planlagte konsertene uken etter [skjenkestoppen ble innført], med tanke på at vi har mange studenter som jobber hos oss, som ikke får støttepenger av myndighetene, og dermed ble kastet ut på gaten ... nesten, også har vi artister, så vi følte på et sosialt ansvar der for å holde oppe litt lenger (Respondent 1).

Det viser seg at det vil være vanskeligheter å kunne opprettholde profitt grunnet det store bortfallet i inntektsgrunnlaget. Selv om konserter genererer en viss inntekt, medfører skjenkestoppen problemer utenom alkoholsalg. Engasjementet for å dra på konsert vil også minkes dersom det ikke er alkohol involvert. Respondent 1 valgte derfor å tape penger, fordi de følte et ansvar om å ivareta sine ansatte og bookedde artister så langt det lot seg gjøre.

Det resulterte jo da at veldig mange ikke turte å komme på grunn av «mediakjøret» som var, og at vi da selvfølgelig ikke fikk inntjening i bar. Så det var jo da ytterligere tapsprosjekt økonomisk for oss (Respondent 1).

4.2 Forskjellige opplevd effekt av støtteordningene

Stortinget vedtok en midlertidig lønnsstøtteordning for desember 2021, januar og februar 2022 (Finansdepartementet, 2022). Denne ordningen skulle da hjelpe bedrifter som ble påvirket av de daværende tiltakene som var implementert, ved å dekke deler av deres lønnskostnader. Det blir presisert i pressemelding at «ordningen vil passe for noen bedrifter, men ikke for alle» (Finansdepartementet & Nærings- og fiskeridepartementet, 2021). Man vil se at det er forskjeller i hvorvidt respondentene mottok lønnsstøtte.

Vi startet med permitteringsvarsel og under påvente av lønnsstøtteordningen som vi, etterhvert når den kom på bordet, så besluttet vi å bruke den i stedet for å permittere ansatte (Respondent 2).

Dersom man skulle kunne motta lønnsstøtte kunne man ikke permittere ansatte. Disse måtte derfor bringes helt tilbake. Dette gjaldt likevel kun de ansatte med kontrakter med en fast prosent. Da det gjelder flere av respondentene å ha studenter som ekstrahjelp, gikk ikke disse under lønnsstøtteordningen.

Men det vil jo si at vi brukte den på alle våre ansatte som har faste kontrakter med en fast prosent, men i arbeidsflokken vår er det mange som er ekstrahjelp/tilkallingshjelp. De hadde ikke krav på lønnsstøtteordningen, så for deres del ble det hverken permittering eller tilskudd. For dem ble det bare et opphold i jobb (Respondent 2).

For de ansatte som oppfylte kriteriene for lønnsstøtte, hjalp det bedriften veldig i form av at de slapp å permittere disse nok en gang. Flere runder med permitteringer har ført til en bemanningskrise som går nærmere inn på senere i kapitlet.

Så i stedet for å permittere dem for tredje gang, så å få lov til å holde dem betyr jo ekstremt mye. Bare sånn at vi, at hjulene på sjappa går rundt og at man er klar til åpne igjen når det skulle være mulighet til det (Respondent 2).

På den andre siden mottok ikke respondent 1 lønnsstøtte. De valgte å ikke søke da de mente at det ville medført et større økonomisk tap enn å permittere ansatte. Det vises at lønnsstøtteordningen som nevnt ikke ville egne seg for alle bedrifter.

Vi kunne ikke, eller vi søkte ikke fordi vi ikke kunne motta lønnsstøtte. Fordi lønnsstøtteordningen ble lagt opp på en måte som gjorde at samtlige måtte hentes helt tilbake, og uten mulighet for inntjening i tillegg til at lønnsstøtten ikke dekket alt så ville vi gått enda mer i minus om vi hentet tilbake ansatte, så det var helt umulig å kunne bruke lønnsstøtteordningen. Vi hadde tapt ganske enorme summer også, det har jo aldri vært sånn i denne pandemien at man blir støttet fullt ut, så størsteparten må jo vi som bedrift ta selv (Respondent 1).

Ettersom de ikke ble truffet av støtteordningen, ble de da nødt til å ta ytterligere ansvar over sine ansatte selv. Dette utspilte seg i form av at de utsatte permitteringer til etter nyttår. Det

er tydelig at dersom staten ikke kunne ta ansvaret, ville de selv påta seg ansvar til tross for økonomiske tap. På spørsmål om det ble permittert ansatte ble det svart:

Ja, det ble de, men igjen da siden vi har så mange studenter blant annet og mange av våre ansatte hadde blitt permittert en gang tidligere i lang periode, så valgte vi å ikke permittere noen før nyttår (Respondent 1).

Grunnet manglende intervju med respondent 3 ble det på spørsmålet om hvorvidt de mottok lønnsstøtte svart:

Vi mottok lønnsstøtte, ja (Respondent 3).

4.3 Bedriftenes håndtering av skjenkestoppen

Alle respondentene stengte bedriften i hele, eller største del av perioden. Likevel holdt alle respondentene flere av sine ansatte i arbeid til en viss grad. For bedriftene som mottok lønnsstøtte var de nødt til å ta tilbake ansatte helt, og for bedriften som ikke mottok lønnsstøtte holdt dem de ansatte i arbeid helt frem til nyttår. Det alle respondentene har til felles er at de benyttet denne tiden til å utføre andre oppgaver som er blitt satt på vent.

Nå hadde vi jo fått et lite forvarsel så vi hadde ikke bemannet full skala, men de som var satt opp på vakt ble omdisponert til å gjøre andre oppgaver, men da fikk lønn for det. Rett og slett fordi vi ikke kunne det vi skal gjøre her så måtte vi finne på andre ting for å sysselsette (Respondent 1).

En annen respondent utdyper hvilke typiske oppgaver som kan gjøres for å forberede seg til gjenåpning av skjenkestedet.

Vi hadde jo egentlig en ganske lang liste med forefallende arbeid som var fint å få gjort, alt fra vedlikehold av scene, bygge nytt scenegulv, gå gjennom alle lagersystem, gå gjennom kassasystem og generelt mye vedlikehold, alt fra å spray-male møbler, male vegger, og ting som man kanskje ikke har kapasitet til å få gjort i en travel konsertsesong da (Respondent 2).

Respondent 3 gir et kort innspill på resultatet av å holde ansatte i arbeid i en stengt bedrift:

Det har aldri vært så rent før, si (Respondent 3).

Et annet funn er hvordan tidligere erfaringer med skjenkestopp og nedstenging har formet synspunktet for denne hittil siste skjenkestoppen. Når bedrifter har vært nødt til å permittere ansatte for tredje gang, er det tydelig at både bedriftene og ansatte er mer informert om statlige støtteordninger.

Eneste måten det var lettere på var at det var en kortere nedstengning og at vi hadde vært gjennom det en gang tidligere så vi visste hvordan NAV fungerer og kunne veilede våre ansatte litt bedre (Respondent 1).

I tillegg ga de tidligere erfaringene litt mer sikkerhet i en situasjon som ellers er preget av mye usikkerhet. Bedriftene har vært gjennom dette før, og fikk vite at denne skjenkestoppen ville ha kortere varighet enn de forrige. Det var derfor ikke like stort fokus på å hindre økonomisk tap, men heller å ivareta sine ansatte.

Aller første gang var jo situasjonen preget av veldig mye usikkerhet, man ante ikke om dette kom til å være en to-ukers greie eller tre-årig greie. Så det var jo i enda større grad å stoppe all drift og forhandle med alle leverandører på faktura og fryse alle mulige abonnementer og løpende avtaler. Men den gangen her har vi antatt at det ikke kom til å vare så lenge, man har erfart dette før, og at man vet man kommer seg gjennom det i hvert fall på litt annen måte økonomisk, så denne gangen ble det litt mer å både sikre de ansatte og oss selv, men også være klar for en åpning i løpet av en måned eller to, som vi antok kom til å skje (Respondent 2).

4.4 Skjenkestoppens ettervirkninger på bedriftene

Selv om skjenkestoppen ikke skulle vare så lenge denne hittil siste gangen, så har det vært bølger med skjenkestopp som gjør at det blir vanskelig for de påvirkede å reise seg på bena igjen. NHO reiseliv (2022b) melder i en medlemsundersøkelse at åtte av ti utelivsbedrifter mangler ansatte. Flere permitteringsrunder for bedriftene gir inntrykk av lite jobbsikkerhet, som kan føre til at de ansatte flykter til mer sikrere bransjer.

Jeg vet ikke om du har fått med deg det men det har jo vært, jeg holdte på å si, en bemanningskrise i hele serveringsbransjen spesielt i Oslo, etter den første lockdown'en, for selvfølgelig folk slutter jo når det ikke er trygt (Respondent 1).

Ikke bare er det bemanningskrise som preger bedriftene i utelivsbransjen. Mangel på servering i tilknytning til antallsbegrensning/arrangementforbud har ført til flere avlyste konserter. Disse avlysningene av konserter vises å ha ringvirkninger, da folk ikke lenger tør å kjøpe billetter i frykt om at arrangementene blir avlyst. Dette fører til minkende billettsalg, som igjen kan føre til at arrangørene dropper å avholde arrangementene.

Det er ikke spesielt for oss at konsertdriften går svakere, det gjelder hele bransjen. Jeg jobber mye med aktører i Oslo, eller kolleger man har veldig gjennomsløst forhold til, og det er jo akkurat det samme. Man slipper en konsert, så selger det ikke litt, så går det kanskje en uke før konsertstart så begynner det å selge litt mer og ta seg opp, men man er uansett ikke der man var, eller det forventede salget. Så mange ender opp med å avlyse ting fordi det blir for risikabelt, så fortsetter trenden med at publikum plutselig får servert konserter som blir avlyst noen dager før show, og da tør man igjen ikke kjøpe billett (Respondent 2).

NHO Reiseliv (2022b) melder videre i sin medlemsundersøkelse at konkursfrykten i utelivsbransjen er på 55%. Det vil si at over halvparten av bedriftene i utelivsbransjen mener det er en reell risiko for å gå konkurs. Dette tallet er sist oppdatert i april 2022, noe som tyder på at koronarestriksjonene har medført varige mén. Dette er ikke så rart ettersom respondentene beskriver manglende evne til å generere inntekt selv i perioden etter skjenkestoppen.

Respondent 2 har i tillegg lagt merke til endring i holdningene hos enkelte kunder.

Folk har kanskje fått litt andre vaner, for eksempel så merker vi at publikum krever mer av baren, bedre vin og sånt fordi man har sittet hjemme i to år og bestilt bra vin fra polet levert på døra (Respondent 2).

For å bekjempe dette problemet er man kanskje nødt til å kjøpe inn litt dyrere alkohol med høyere kvalitet. Dette kan likevel være problematisk da innkjøpskostnadene til bedriften økes, samt prisen kunden er nødt til å betale også vil øke. Prismessig kan ikke utelivsbedrifter konkurrere mot Vinmonopolet, så ved spørsmål om hvordan man kan komme seg tilbake til «normalen», er det tanker om endret driftsmodell.

Man må kanskje endre driftsmodellen sin litt da, man er avhengig av mer støtte og tilskudd og sponsorer for å sikre seg, at man må kontraktere konserter med lavere

risiko for arrangøren, eller at man må drifte baren sin på en annen måte, kanskje maksimere profitt i stedet for å nødvendigvis tenke på kvalitet (Respondent 2).

4.5 Respondentenes tanker om hvorfor skjenkestopp ble innført

Til slutt har jeg spurt de to respondentene som deltok på intervju om hvorfor de tror skjenkestopp ble innført igjen i desember 2021. Det er to forskjellige syn som belyses, fra den ene respondenten som henviser til at det er et enkelt tiltak å innføre grunnet mindre behov for regjeringen å ta ansvar, til den andre respondenten som fokuserer på ytterligere motiver.

Jeg tror det har vært en veldig lett knapp for dem å trykke på, fordi regjeringen har visst at når man trykker på den knappen så er det opp til alle aktørene, alle serveringsstedene å håndtere dette selv, de slipper å gjøre så veldig mye (Respondent 2).

Helsemyndighetene jobber jo for folkehelsen, og helsemyndighetene har aldri vært glad i skjenking av alkohol. Norge er jo restriktive på det, som også er bra, men selvfølgelig hvis det er et felt som de tror kan være med på å spre smitte som de ikke liker i tillegg, så vil jeg fra toppen av hodet tenke at det ikke koster like mye å ta det feltet kontra skoler, restriksjoner hjemme og så videre (Respondent 1).

Begge respondentene er i hvert fall enige om at det foreligger manglende kunnskap om effekten av skjenkestopp som virkemiddel i å hindre smitte. Respondent 1 mener også at regjeringen fraskriver seg ansvaret, og overlater politikken til ekspertene. Respondent 2 utdyper i tillegg at innføringen av skjenkestopp er et enkelt tiltak som er ment for å vise befolkningen at regjeringen opptrer som handlekraftig i kamp mot pandemien.

Jeg vil ikke si latskap, men de følger de rådene de får fra helsemyndighetene ganske slavisk. Og så er det jo greit å få med at de rådene ikke er basert på grunnlag, man har jo ikke forsket noe på dette, de forskningsprosjektene man har foreslått har blitt avslått. Så det er vel noe med at man har prøvd tidligere da det var kaos i pandemien, prøvd mange svære tiltakspakker som har gitt viss effekt, også har man ikke tullet med det, man har bare fortsatt (Respondent 1).

Det har vært et enkelt tiltak som viser befolkningen at her gjøres det ting, her setter de inn tiltak, og tiltakene er så enkle for dem at det ikke oppleves som forholdsmessig

når det har vært så få tilfeller av smitte som kan spores tilbake til bar-drift eller konsertdrift (Respondent 2).

4.6 Oppsummering

Det er nå blitt presentert skjenkestoppens effekter på bedrifter i restaurant- og utelivsbransjen, samt deres opplevelser som følge av denne. Til å begynne med får man et innblikk i endringen på daglig drift, hvorav bedriftene var nødt til å stenge ned. Det vises tydelig at bedriftene har forsøkt å ivareta sine ansatte så godt som mulig i denne perioden, enten om de mottok lønnsstøtte eller ikke. I tillegg ble det funnet ut av hvordan skjenkestopp har påvirket disse bedriftene selv etter skjenkestopp ble avviklet. I ettertid har det vist seg vanskelig å holde på ansatte, hvorav en bemanningskrise i bransjen oppstod. I tillegg har det å holde arrangementer blitt svært krevende, hvor de ofte avlyses. Selv om konsertdrift ikke direkte påvirkes av forbud mot skjenking av alkohol, er de såpass tett knyttet at det virker rimelig å innlemme denne ettervirkningen. Skjenkestopp og antallsbegrensning/arrangementforbud er tross alt innenfor samme «tiltaks pakke», da disse restriksjonene påvirker hverandre i stor grad.

Videre fikk man et innblikk i hvorfor respondentene tror regjeringen valgte å innføre skjenkestopp. Ettersom dette er et tema som vil drøftes utfyllende i diskusjonen, virket det interessant å høre deres synspunkt, selv om de åpenbart vil være preget av bias, da de er de påvirkede. Det kom frem i empirien at begge respondentene som fikk spørsmålet hadde forskjellig umiddelbare synspunkt, selv om de begge sikkert ville vært enige med hverandre.

5. Analyse og diskusjon

I dette kapitlet vil jeg presentere de ulike funnene jeg har gjort fra både primær- og sekundærdata, og diskutere disse i lys av teorien. Funn fra sekundærdata vil presenteres fortløpende i dette kapitlet. Med dette kan jeg forhåpentligvis svare på problemstillingene som er stilt i innledningen. Intensjonen med dette kapitlet er dog ikke nødvendigvis å fastsette et konkret svar på spørsmålene, da disse bevisst er gjort noe vage og kompliserte. Jeg ønsker derimot å kunne kaste et lys på situasjonen, ved å diskutere ulike teorier om hva som kan ha skjedd. Meningen er derfor å kunne skape forståelse for situasjonen. Jeg kommer til å dele dette kapitlet inn i tre deler, hvor hver del omhandler hvert spørsmål.

5.1 Hvorfor ble skjenkestopp valgt som tiltak for smittevern?

Som nevnt i innledningen er dette delen av oppgaven det blir fokusert mest på. Det er også bakgrunnen for at jeg valgte en slik oppgave, ettersom det for meg virket noe uforståelig å innføre skjenkestopp i desember 2021. Jeg vil likevel påpeke at når jeg bruker ordet «uforståelig» mener jeg da ikke i lys av min egen politisk oppfatning, men heller en selvopplevd uklar informering fra regjeringen om hvorfor de velger akkurat dette tiltaket. Jeg forsøker til mitt beste å ikke politisere oppgaven. For å svare på dette første spørsmålet vil det bli brukt de ulike økonomisk-politiske teoriene.

5.1.1 Public choice

Rent overordnet er innføringen av skjenkestopp en beslutning tilhørende regjeringen. En kan tenke seg at regjeringen vil velge å gjøre det som regnes som det beste alternativet for folket. I realiteten er det ikke så enkelt. Ifølge public choice-teori vil politiske avgjørelser basere seg på interessene til dem som har makt overfor den gitte avgjørelsen. Det antas at den viktigste interessen til disse politikerne er å bli gjenvalgt, med flere interesser som vil prioriteres under denne. Det er viktig å være klar over eksistensen av under-interessene, hvis ikke skulle en tro at politikerne til enhver tid ville velge å følge majoriteten, uavhengig

av ideologi. Derfor velger jeg i denne delen av kapittelet å diskutere to faktorer, herunder ønske om å bli gjenvalgt, og hvordan avgjørelsen vil gagne offentlig sektor.

- *Ønske om å bli gjenvalgt*

Det er ikke fullt så enkelt at det partiet som får flest stemmer vinner valget i Norge. Vi har et forholdstallsvalg som innebærer en noe mer komplisert valgprosess enn kun det å oppnå majoritet (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2017). Det er likevel ønskelig å få så mange stemmer som mulig, og ettersom oppgaven ikke skal diskutere nyansene av valgordningen ønsker jeg å fokusere på korrelasjonen mellom «gjenvalg» og «majoritet».

Det ble foretatt en spørreundersøkelse av FHUS koronagruppen ved FHI med 22 892 respondenter i perioden 6.-20. desember 2021 fra fylkene Agder, Nordland, Vestland og Oslo. Undersøkelsen omhandlet opplevd byrde av diverse smitteverntiltak for befolkningen. Det opplyses at disse tallene kun er foreløpige resultater, dermed ufullstendige, men det virker likevel hensiktsmessig å vurdere undersøkelsen i denne oppgaven. Undersøkelsen kom frem til at skjenkestopp er det tiltaket som respondentene flest vurderte som «ikke belastende», med en svarprosent på 64,2%. Det har likevel en høyere svarprosent under «ikke aktuelt» enn mange av de andre smitteverntiltakene, men fortsatt lavt på 3,3% (Helsedirektoratet, 2022, Vedlegg A.3). Det er dermed ikke et spesielt polariserende smitteverntiltak. Dette taler for at dersom regjeringen skulle innføre ett av de smitteverntiltakene som er spurt om i undersøkelsen, så måtte det bli skjenkestopp for å blidgjøre majoriteten.

Det kan likevel hende at majoriteten heller skulle ønske at ingen av tiltakene skulle vært innført, og det har blitt gjort spørreundersøkelser om hvorvidt folk mente det var en riktig beslutning å innføre skjenkestopp. Denne er likevel gjort fra og med innføringsdato, slik at beslutningstakerne ikke kunne ta disse resultatene i betraktning i forkant av beslutningen (Opinion, 2022). Undersøkelsen svarer heller ikke nødvendigvis på spørsmålet om hvorvidt majoriteten ønsker tiltak i det hele tatt, da respondentene kan ha vurdert skjenkestopp i forhold til andre tiltak. FHI hadde derimot estimert smittetall på 90 000 – 300 000 per dag, med 50 – 200 daglige innleggelser dersom tiltak ikke innføres. De mener at dette vil

overbelaste helsetjenesten fullstendig (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Med en slik prognose til grunn er det forståelig å anta at fravær av tiltak vil ha større negative konsekvenser enn de positive konsekvensene som kommer av å følge majoriteten.

- *Hvordan avgjørelsen gagnar offentlig sektor*

Jeg har åpenbart ikke innsyn i hver enkelt offentlig ansatts interessekalkyle, men det er heller ikke poenget. Ved å diskutere hvordan avgjørelsen om innføring av skjenkestopp vil gagne politikerne kan man i mine øyne likevel få et grovt innblikk av deres kollektive underinteresser.

Regjeringen innførte skjenkestopp på bakgrunn av råd og anbefalinger fra folkehelseinstituttet jf. Smittevernloven §7-9 annet ledd. Det er altså fagmyndighetene som kommer med forslag til tiltak. Disse fagmyndighetene er dedikert til folkehelse, herunder FHI og Helsedirektoratet. Dersom regjeringen skulle innføre et tiltak for å hindre overbelastende smitte, så er det rimelig å anta at helsemyndighetene ønsker et tiltak mot noe «usunt» enn «sunt». For eksempel vil nedstenging av treningssentre og idrett- og fritidsaktiviteter ikke virke like samsvarende med bedret folkehelse, spesielt om man ikke er sikker på hvor effektivt diverse tiltak hindrer smitte. Med tanke på å frigjøre kapasitet for helsevesenet gir det mening å fremme økt folkehelse og hindre nedgang i den generelle folkehelsen.

5.1.2 Begrenset rasjonalitet

For å videre diskutere hvorfor regjeringen innførte skjenkestoppen er det nyttig å se det i lys av teorien om begrenset rasjonalitet. Grunnen til dette er at beslutningstakerne ikke er allvitende, og er derfor bundet av begrenset rasjonalitet. Denne begrensningen er større dersom et problem inneholder risiko og usikkerhet.

Som nevnt tidligere i kapittelet så estimerte FHI mellom 90 000 og 300 000 smittetilfeller per dag i skjenkestopp-perioden. Dette er et stort sprik i estimatet, og hvorvidt dette estimatet var korrekt i utgangspunktet er uvisst, og jeg har dessverre ikke kapasitet til å finne et svar på dette. Basert på denne risikoen om høyt antall smittetilfeller, med et så usikkert anslag

viser dette hvilken grad beslutningsgrunnlaget er bundet av begrenset rasjonalitet. Beslutningstakere står overfor et problem med høy anslått risiko, og de er usikre på nøyaktigheten anslaget. Dette vil ifølge teorien gjøre at optimalisering er umulig. I tillegg er det lite informasjon om alternativene for å hindre smitte, og direktør for forskning og innovasjon i FHI mener det er «crazy» at nesten ingen utfører forskning på effektiviteten av smitteverntiltak (Saue, 2021). Det er imidlertid én studie som er gjort for å undersøke effektiviteten av skjenkestopp, og den viser en nedgang i smitte blant ansatte i restaurant- og utelivsbransjen ved delvis og full skjenkestopp. Studien kommer ikke frem til noen forskjeller på effektivitet ved delvis og full skjenkestopp, noe som kan tilsa at delvis skjenkestopp er vel så effektivt. Det presiseres også i studien at det er uvisst om skjenkestopp var det tiltaket som ga nedgang i smitte, da det kan være andre tiltak implementert i perioden som har vært mer effektive (Methi et al., 2021, s. 48). Med dette vil det måtte vurderes hvor mye tid og ressurser som skal brukes for å innhente informasjon om alternativene før beslutningen tas. Ettersom FHI fryktet høye smittetall og sykehusinnleggelser innen fire uker dersom tiltak ikke ble innført, er det indirekte informert om et tidspress overfor beslutningstakerne. Basert på manglende informasjon om risiko, høy grad av usikkerhet, manglende informasjon om tiltakene og tidspress, er det tydelig at beslutningstakerne var nødt til å ha en «satisficing» tilnærming til problemet. Beslutningstakerne kunne ikke komme frem til en optimal løsning, og gikk heller for en løsning de regnet som «bra nok».

5.1.3 Blame avoidance

Til slutt regner jeg det som nødvendig å se på avgjørelsen i lys av teori om blame avoidance, da dette kan bidra til å styre politiske beslutninger. Grunnen til dette er enkelt forklart at politikere vil unngå skyld, slik at de ikke mister oppslutning ved fremtidige valg. Det bygger derfor videre på en av hovedantakelsene i public choice teori.

Politiske avgjørelser under koronapandemien kan regnes som et nullsumspill, eller et negativ-sumspill. Pandemiens natur fører til en vurdering om nedstenging av samfunn for å hindre smitte og dødsfall, noe som vil ha åpenbare enorme globale konsekvenser. På en annen side implementeres tiltakene for å redde liv, noe som åpenbart vil ses på som en

gevinst. Det er ikke ment i oppgaven å diskutere verdien av menneskeliv på noen måte, så jeg legger heller til grunn at det ikke er mulig som samfunn å «profittere» på pandemien sett i forhold til fravær av pandemien. Med dette definerer jeg situasjonen helhetlig som et negativ-sumspill. Under et negativ-sumspill er det generelt svært lite kreditering å hente fra befolkningen, da folket forventer at regjeringen skal komme med gode avgjørelser knyttet til pandemien. Det er derimot store sjanser for skyldpåleggelse av regjeringen for dårligere beslutninger. I løpet av pandemien er det observert flere taktikker for å unngå skyld.

Først og fremst har regjeringen nærmest gitt fra seg kontrollen til fagmyndighetene, og latt deres rådgivning styre beslutningene. Dette er ikke galt i seg selv da det er lovfestet i smittevernloven at fagmyndighetene skal bidra med råd og anbefalinger, men å forsøke å distansere seg fra beslutningen vil likevel virke som skyldunngåelse. Et eksempel på ansvarsfraskrivelse er at FHI hadde vurdert at skjenkestopp ga en moderat smitteverneffekt nærmest utelukkende helt frem til 27. november 2021, da FHI endret vurderingen til at skjenkestopp ga en betydelig smitteverneffekt (Solvang, 2022, 23:28-23:55). Like etter ble det innført skjenkestopp, og helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol begrunner i NRK debatten at skjenkestopp ble innført etter klare anbefalinger fra fagmyndighetene, og poengterer at skjenkestoppens effekt på serveringsbransjen er hjerteskjærende. Kjerkol forteller videre at «de» ikke ønsker å ramme denne næringen, og heller skjerme arbeidsplassene, men at innføring av skjenkestopp ble gjort på en «smittefaglig» vurdering (Solvang, 2022, 4:48-5:30). Det virker derfor som Kjerkol forsøker å distansere seg, og andre beslutningstakere fra beslutningen, og heller overføre ansvaret for beslutningen over til fagmyndighetene.

Videre har jeg argumentert for at regjeringen har «slenget seg på lasset», ettersom de fulgte majoriteten da de innførte skjenkestopp. Som nevnt ble det gjort en undersøkelse over opplevd byrde av diverse tiltak, hvor skjenkestopp ble regnet som minst inngripende. Dette gjør det tryggere for beslutningstakerne, ettersom forsøkt skyldpåleggelse kan forsvares med at det var dette folket ønsket.

Deretter kan en argumentere for at regjeringen har «kastet gode penger etter dårlige». Regjeringen sørget for kompensasjon og lønnsstøtte til bedriftene som ble rammet av

skjenkestoppen. Dette ble det avsatt fire milliarder kroner til (Høylye, 2022). Dette er utgifter som kommer på grunn av beslutningen om skjenkestopp. Dersom det ikke hadde blitt innført tiltak hadde de sluppet å kompensere denne næringen. Ettersom effektiviteten til skjenkestopp er uvisst, kan det virke unødvendig å innføre tiltaket og måtte betale ut fire milliarder kroner. På en annen side kan det argumenteres for at tiltaket var effektivt og dermed nødvendig. I så fall er ikke de «gode pengene» som blir kastet basert på en dårlig avgjørelse.

Til slutt kan det argumenteres for at regjeringen har funnet en sydebukk. I teorien ble det nevnt at et typisk eksempel på sydebukk er «den forrige regjeringen». I denne situasjonen ønsker jeg å legge frem en annen form for sydebukk, nemlig folket. I begynnelsen av pandemien ble det nærmest daglig referert til ordet «dugnad» (Moss & Sandbakken, 2021, s. 885). Dette fremmer et narrativ om at «alle» er nødt til å bidra, og kan tolkes dithen at dersom tiltakene ikke viste seg effektive var ikke dugnaden gjennomført godt nok. Eksempler på dette er blant annet da Erna Solberg fortalte «Så hvis alle følger reglene våre så har vi muligheten for en gradvis åpning» (NTB Analyse, 2020). Med dette utsagnet overlater Erna Solberg ansvaret til befolkningen, og antitetisk tolket som at dersom alle ikke følger reglene så kan de ikke åpne samfunnet. Skylden legges altså potensielt på befolkningen. Et annet eksempel på dette er da Bent Høie sa at «alle må bidra om vi skal kunne feire en normal jul» (NTB, 2020). I tillegg har Ingvild Kjerkol har kritisert Bent Høie for å tilsynelatende legge skyld på ungdommen for økt smitte (Lyngstad et al., 2020). Det er imidlertid verdt å nevne at byrådsleder i Oslo, Raymond Johansen har skrevet en kronikk om at «ingen og alle bør få skylden for korona» (Johansen, 2020).

5.2 Hvilken effekt har skjenkestoppen hatt?

I denne delen av kapittelet ønsker jeg å diskutere både effektiviteten av skjenkestopp, samt effekten den har hatt på restaurant- og utelivsbransjen. Med «effekt» ønsker jeg altså å i tillegg inkludere skjenkestoppens effekt på smitte.

5.2.1 Mål/Middel

Jeg har tidligere presentert en kort gjennomgang om usikkerheten rundt effektiviteten av skjenkestopp som tiltak for smittevern. Fremover skal jeg diskutere hvordan skjenkestopp er et hensiktsmessig virkemiddel sett i et mål/middel perspektiv.

Regjeringen har i utgangspunktet ett mål i situasjonen oppgaven omhandler, sett bort ifra ytterligere motiver som bedret generell folkehelse. Dette målet er å hindre en smitte tilsvarende prognosen fra FHI om 90 000-300 000 daglige smittetilfeller. Til dette har regjeringen flere virkemidler å ta i bruk i form av forskjellige smitteverntiltak som er blitt implementert tidligere i pandemien. Ifølge mål/middel teori står regjeringen i en gunstig posisjon da de har flere virkemidler enn mål. Vurderinger av andre alternativer regjeringen kunne implementert faller likevel utenfor avgrensningen da skjenkestopp allerede er blitt innført, og jeg skal ikke fremme noen forslag for hva de heller kunne gjort. Diskusjonen videre blir derfor å se på skjenkestopp opp mot mål/middel teori fremfor å se på skjenkestopp opp mot andre alternativer for å nå målet. Jeg har nevnt at det var stor usikkerhet knyttet til de ukontrollerbare eksogene variablene, herunder smitterate under fravær av tiltak. I tillegg er det tidligere kommet frem til hvilke usikkerheter som finnes knyttet til effektiviteten av skjenkestopp som smitteverntiltak. Ifølge teorien presiseres det at man burde bruke midler med kjent virkning overfor midler med ukjent virkning dersom disse foreligger.

Med dette er det vanskelig å si om skjenkestopp alene er et egnet middel for å nå målet om smittevern. På en side kan en argumentere for at skjenkestopp har en kjent virkning i form av at det tidligere er gjort kost/nytte analyse av diverse tiltak (Finansdepartementet, 2021, tab. 1). I samme rapport er det gjort en antakelse om smitteverneffekt, så det kommer tydelig frem at regjeringen har vurdert de ulike midlene opp mot hverandre. Videre taler usikkerheten rundt anslaget til FHI om smitterate for at midlene ikke burde brukes i stor grad. Sett sammen med funn fra forskning at delvis skjenkestopp muligens er like effekt som full skjenkestopp kan en argumentere for at delvis skjenkestopp hadde vært mer i tråd med teorien om mål/middel. Med usikkerheten om middelets virkning på målet kan en også argumentere for at det burde blitt innført flere tiltak slik som «tiltaksprogrammene» innført

tidligere i pandemien. Vurderinger gjort tidligere omhandlet public choice og blame avoidance taler likevel mot dette.

Angående den anslåtte effektiviteten til skjenkestopp på smittevern ønsker jeg å utdype følgende argument fra Helsedirektoratet (Helsedirektoratet, 2022, s. 17): «Erfaringer gjennom pandemien har vist oss at dette er et godt kontakt- og mobilitetsreducerende tiltak, nettopp fordi færre mennesker går ut for å treffe andre eller delta på arrangementer. Samtidig har det en direkte effekt på hvordan folk oppfører seg ute blant folk. Inntak av alkohol vil føre til at mange endrer sin oppførsel noe, og det er lagt til grunn at regler og anbefalinger følges i mindre grad». Dette virker noe som et glidebaneargument, hvor det legges til grunn at alkoholinntak via en del trinn fører til økt smitte, uten noen faktiske bevis annet enn «erfaringer».

5.2.2 Krisehåndtering for SMB

Videre i dette kapittelet blir det diskutert skjenkestoppens effekt på restaurant- og utelivsbransjen. Funnene er allerede presentert i forrige kapittel, og det vil derfor kun diskuteres respondentenes opplevelser sett i lys av teori om krisehåndtering.

Alle respondentene representerer sine små og mellomstore bedrifter, hvilket betyr at disse bedriftene i utgangspunktet vil være mer sårbare enn større bedrifter i krisesituasjoner. Fordelen som nevnt i teorien er at disse bedriftene gjerne har god evne til hurtig tilpasning. Denne tilpasningen er i denne situasjonen meget begrenset ettersom en av deres hovedgrunnlag for inntekt ble fratatt. Dette medførte at alle respondentene så seg nødt i å stenge ned. Dette gir dem lite rom å tilpasse seg på, spesielt ettersom tiltaket om skjenkestopp sammenfalt med tiltak om antallsbegrensninger (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Det har likevel vært eksempler på tilpasning fra skjenkesteder tidligere, hvor skjenkestoppen begrenset seg til steder som ikke serverte mat. Dette medførte uønsket effekt, hvor skjenkesteder begynte å selge pølser ved siden av for å kunne drive alkoholserving (Helsedirektoratet, 2022, s. 17; Solvang, 2022, 12:30-13:20). Denne tilpasningen ble regnet som uønsket, og dette smutthullet var ikke lenger tilgjengelig gjennom den hittil siste skjenkestoppen. Dersom respondentene skulle tilpasse seg denne

gangen hadde de tilsynelatende vært nødt til å omgjøre driftsmodellen i stor grad. Dette ville trolig vært bortkastet ettersom skjenkestoppens varighet ble sagt å være omtrent fire uker (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021).

Denne skjenkestoppen har altså forekommet flere ganger i pandemien, noe som gjør at bedriftene i teorien skal være bedre til å håndtere den. Det kan på en annen side klassifiseres som en og samme krise som er ulik noe de har erfart før. På bakgrunn av dette vil jeg argumentere for at dette er delvis en krise de har erfart tidligere, ettersom respondentene nevner at det var mindre usikkerhet denne gangen.

Dette kan også observeres ved respondentenes fokus under skjenkestoppen. Det blir nevnt at respondentene forsøkte å kutte kostnader så langt det var mulig, for å øke sjansen for overlevelse og unngå konkurs. Det er likevel forskjeller i handlingene til respondentene, da den ene ikke mottok lønnsstøtte, og heller valgte å permittere fordi det var billigere. En annen respondent valgte derimot lønnsstøtte, for å bedre sikre ansatte. For den ene respondenten var det altså større fokus på å kutte kostnader for å sikre overlevelse under krisen. Den andre respondenten tok derimot de ekstra kostnadene av å motta lønnsstøtte da støtteordningen kun dekker opptil 80% av lønnen, for å sikre ansatte til gjenåpning (Finansdepartementet, 2022). Ingen av respondentene informerer om økt tilegning av kapital, og tyder dermed ikke på at noen av dem hadde en rent muliggjørende strategi. Alle respondentene sysselsatte ansatte med vedlikeholdsarbeid for å være klar for gjenåpning, noe som indikerer planlegging av en bedre fremtid.

6. Konklusjon

Den siste problemstillingen omhandler hvorvidt det var riktig å innføre skjenkestopp. Selv om det ikke er ment å komme frem til en konkret konklusjon, vil det likevel i diskusjonen av denne problemstillingen oppsummeres argumenter fra de to andre problemstillingene. Denne oppsummeringen er allerede i konklusjonskapittelets natur, så det anses rimelig å slå sammen disse to delene. Diskusjonen av den siste problemstillingen presenteres dermed sammenslått med konklusjonen. s

Når det kommer til hvorfor regjeringen valgte skjenkestopp som tiltak for å hindre smitte, har jeg ikke innsyn i den faktiske beslutningsprosessen. Jeg er likevel selvsikker i mine forklaringer tidligere om vurderinger som mest sannsynlig er inkludert. Jeg kom frem til at regjeringen ønsker å følge majoriteten for å ikke skape stor kontrovers. Ved å følge majoriteten har regjeringen etter mine vurderinger fulgt deres prioritet om å bli gjenvalgt. Valget om skjenkestopp er ikke rent et majoritetsønske, det sammenfaller også med offentlig sektor og beslutningstakernes ytterligere ønsker om bedret folkehelse. Videre ble det forklart på bakgrunn av teori om begrenset rasjonalitet at regjeringen ikke kan forventes å komponere en optimal plan for å nå sitt mål. Dette gir et større handlerom for regjeringen når det kommer til å fatte en beslutning, hvor de ikke behøver den mest vanntette begrunnelsen da mye informasjon er utilgjengelig. På denne måten kan de «fylle hullene» i begrunnelsen med anslag og antakelser grunnet nødvendigheten for bruk av heuristikk. Deretter utdypes regjeringens ønske om å bli gjenvalgt ved eksempler av strategier på å unngå skyld. Dette styrker teorien om at politikere har en aversjon for kontrovers når det kommer til beslutninger, og forklarer videre hvorfor skjenkestopp ble valgt da det tilsynelatende genererer minst skyld.

Angående min andre problemstilling om hvilken effekt skjenkestoppen har hatt, er det diskutert skjenkestopp som et egnet virkemiddel for å nå målet om smittevern. Det er tilsynelatende uoverensstemmelser mellom teori og praksis, hvor teorien taler for delvis skjenkestopp og kanskje innføring av større tiltakspakker lignende de som har vært innført tidligere i pandemien. Disse uoverensstemmelsene er likevel å forvente da en perfekt utført mål/middel-analyse vil kreve perfekt informasjon, noe den begrensede rasjonaliteten

hindrer. Effektiviteten av skjenkestopp som virkemiddel mot sitt mål er derfor i beste fall sub-optimal, og det mangler bevis på hvor effektivt tiltaket er, noe som gjør at tiltaket i verste fall har ingen effekt.

Det er i tillegg presentert funn fra mine respondenter i kapittel 4, samt diskutert deres opplevelser i lys av teori om krisehåndtering. Jeg kan ikke generalisere basert på min kvalitativ undersøkelse med tre respondenter, så konklusjonen vil kun gjenspeile mine funn. Skjenkestoppen førte til at respondentene stengte bedriften i perioden, noe som førte til store omsetningsfall. Det ble forsøkt å kutte kostnader for å sikre overlevelse, men noen respondenter pådro seg større kostnader ved å motta lønnsstøtte for å kunne bevare ansatte i en bemanningskrise. Skjenkestoppen har bidratt til uønskede ettervirkninger i form av bemanningskrise og avlyste arrangementer ifølge mine respondenter. Respondentene informerte likevel om deres sysselsetting av ansatte, hvor det ble gjort vedlikeholdsarbeid for å kunne være klar til gjenåpning. Varigheten av denne skjenkestoppen, samt respondentenes erfaringer av tidligere nedstengninger og støtteordninger, har gjort det mulig for dem å ikke måtte rette alt fokus på overlevelse. Det har i stedet for vært tillatelig å implementere en noe muliggjørende strategi.

6.1 Var det riktig å innføre skjenkestopp?

Hittil har jeg kommet frem til forklaringer på hvorfor regjeringen tok beslutningen om å innføre skjenkestopp, og hvor effektivt tiltaket er på å nå målet sitt. I tillegg har jeg kommet frem til hvordan tiltaket har påvirket de rammede bedriftene som deltok i min undersøkelse. For å kunne svare på min siste problemstilling er det derfor behjelpelig å kunne forstå beslutningsprosessen, effektiviteten, og dens konsekvenser.

Dersom man har et nøyaktig bilde på dette kan hver enkelt vurdere hvorvidt det var riktig å innføre skjenkestopp. Oppgaven gir dessverre ikke et fullkomment bilde. Som nevnt tidligere har jeg nevnt en undersøkelse om de undersøkte mener det var riktig å innføre skjenkestopp. Resultatene av undersøkelsen var et lite flertall for tiltaket ved innføringstidspunkt, for dermed å jevne seg ut i romjulen, og til slutt et lite flertall imot

tiltaket etter nyttår (Opinion, 2022). Svaret på min siste problemstilling er dermed splittet i befolkningen.

Med bakgrunn av funnene i oppgaven har jeg kommet frem til at svaret på min siste problemstilling beror på skjenkestoppens effektivitet i å hindre smitte. Dersom skjenkestoppen hindret stor smitte-økning, kan man lettere begrunne at tiltaket var riktig å innføre. På en annen side, dersom skjenkestoppen hadde en veldig lav effekt på smittetilfeller, kan man lettere begrunne at tiltaket ikke skulle vært innført. Ved manglende bevis om hvor effektivt tiltaket var, står man igjen med en forståelse av beslutningsprosessen og dens konsekvenser på rammede næringer, for hva det er verdt.

Litteraturliste

Buchanan, J. M. & Tullock, G. (1962). *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Liberty Fund.

Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper & Row.

Finansdepartementet & Nærings- og fiskeridepartementet. (2021, 17. desember). *Ny lønnsstøtteordning* [Pressemelding]. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-lønnsstotteordning/id2892833/>

Finansdepartementet. (2021). *Nytte- og kostnadsanalyse for nedstenging av næringsaktivitet i en situasjon med utbredt smitte* (Arbeidsnotat 2021/1). Finansdepartementet.
https://www.regjeringen.no/contentassets/4555aa40fc5247de9473e99a5452fd/fd/ar_bnotat_1_2021_.pdf

Finansdepartementet. (2022, 11. februar). *Ny lønnsstøtteordning - oppdatert informasjon*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_ekonomi/ny-lønnsstotteordning-oppdatert-informasjon/id2893529/

Folkehelseinstituttet. (2022). *Antall personer vaksinert med 1., 2. og 3. dose* [Statistikk].
<https://www.fhi.no/sv/vaksine/koronavaksinasjonsprogrammet/koronavaksinasjonstatistikk/#norge-antall-vaksinerte>

Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.) Cappelen Damm Akademisk.

Helse- og omsorgsdepartementet. (2020, 12. mars). *Omfattende tiltak for å bekjempe koronaviruset* [Pressemelding]. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/smk/pressemeldinger/2020/nye-tiltak/id2693327/>

Helse- og omsorgsdepartementet. (2021, 13. desember). *Strengere nasjonale tiltak for å begrense smitten* [Pressemelding]. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-stoere/utdaterte-aktuelt saker/smk/strengere-nasjonale-tiltak-for-a-begrense-smitten/id2892042/>

Helse- og omsorgsdepartementet. (2022, 1. februar). *Regjeringen fjerner svært mange koronatiltak* [Pressemelding]. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-stoere/utdaterte-aktuelt saker/smk/regjeringen-fjerner-svart-mange-koronatiltak/id2899220/>

Helsedirektoratet. (2022). *Svar på covid-19 oppdrag fra HOD 590 - om helhetlig vurdering av situasjonen og vurdering av behov for justering i nasjonale smitteverntiltak* (Covid-19 oppdrag 590). Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus/faglig-grunnlag-til-helse-og-omsorgsdepartementet-covid-19/#januar>

Høylye, K. (2022, 5. april). *Lønnsstøtteordningen – Husk å bekrefte søknadene*. Regnskap Norge. <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/lonn--personal/soknad-om-lonnsstotte-kan-sendes-inn-fra-10-februar/>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Johansen, L. (1962). *Offentlig Økonomikk*. Universitetsforlaget.

Johansen, L. (1973). Targets and instruments under uncertainty. I H. C. Bos, H. Linnemann, P. de Wolff (Red.), *Economic structure and development: Essays in honour of Jan Tinbergen* (s. 3-20). North-Holland Publishing Company, Amsterdam.

Johansen, R. (2020, 19. september). Ingen og alle bør få skylden for korona. *NRK, Ytring*.
<https://www.nrk.no/ytring/ingen-og-alle-bor-fa-skylden-for-korona-1.15161000>

Kahneman, D. (2012). *Tenke, fort og langsomt*. Pax.

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2017). *Den norske valgordningen i hovedtrekk*.
Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/valg-og-demokrati/den-norske-valgordningen/valgordningen/id456636/>

Lyngstad, H. K., Skjetne, O. L., Folkvord, M. S. (2020, 22. august). Mener Høie skylder på ungdommen for økt smitte: – Regjeringen må ta ansvar. *VG*.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/na38dm/mener-hoeie-skylder-paa-ungdommen-for-oekt-smitte-regjeringen-maa-ta-ansvar>

Mayhew, D. R. (1974). *Congress: The Electoral Connection*. Yale University Press.

Methi F., Telle K., Magnusson, K. (2021). COVID-19 infection among bartenders and waiters before and after pub lockdown. *Occupational and Environmental Medicine*, 79(1), 46-48. <http://dx.doi.org/10.1136/oemed-2021-107502>

Moss, S. M. & Sandbakken, E. M. (2021). "Everybody Needs to Do Their Part, So We Can Get This Under Control." Reactions to the Norwegian Government Meta-Narratives on COVID-19 Measures. *Political Psychology*, 42(5), 881-898.
<https://doi.org/10.1111/pops.12727>

NHO Reiseliv. (2022a, 13. januar). *Den nasjonale skjenkestoppen oppheves*. NHO Reiseliv.
<https://www.nhoreiseliv.no/vi-mener/koronavirus/nyhet/2022/pressekonferanse-130122/>

NHO Reiseliv. (2022b). *Oppdatert: Situasjonsanalyse for norsk reiseliv*. NHO Reiseliv.
<https://www.nhoreiseliv.no/tall-og-fakta/tiltak-for-reiselivet-nodvendig/>

NTB Analyse. (2020, 11. april). Fire av ti mener det er for tidlig å gjenåpne samfunnet.

Dagsavisen. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2020/04/11/fire-av-ti-mener-det-er-for-tidlig-a-gjenapne-samfunnet/>

NTB. (2020, 5. november). Høie: Alle må bidra om vi skal kunne feire en normal jul.

Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/hoie-alle-ma-bidra-om-vi-skal-kunne-feire-en-normal-jul/s/12-95-3424042304>

Opinion. (2022). *Mer delt i synet på skjenkestopp*. Opinion. <https://opinion.no/2022/01/mer-delt-i-synet-pa-skjenkestopp/>

Runyan, R. C. (2006). Small Business in the Face of Crisis: Identifying Barriers to Recovery from a Natural Disaster. *Journal of contingencies and crisis management*, 14(1), 12-26. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5973.2006.00477.x>

Saue, O. A. (2021, 22. desember). Restauranter må stenge. Tusener blir permittert. Men FHI vet lite om hvor mye det bremser smitten. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/norge/i/47XWde/restauranter-maa-stenge-tusener-blir-permittert-men-fhi-vet-lite-om-hvor-mye-det-bremser-smitten>

Simon, H. A. (1972). Theories of Bounded Rationality. I C. B. McGuire & R. Radner (Red.), *Decision and Organization* (s. 161-176). North-Holland Publishing Company.

Smallbone, D., Deakins, D., Battisti, M., Kitching, J. (2012). Small business responses to a major economic downturn: Empirical perspectives from New Zealand and the United Kingdom. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 30(7), 754-777. <https://doi.org/10.1177/0266242612448077>

SMB Norge. (2022, 3. januar). *Nasjonalt opprop om fjerning av alkoholforbud på restauranter og serveringssteder*. SMB Norge. <https://www.dinbedrift.no/nasjonalt-opprop-om-fjerning-av-alkoholforbud/>

Smittevernloven – smvl. (1994). *Lov om vern mot smittsomme sykdommer* (LOV-1994-08-05-55). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1994-08-05-55?q=smittevernloven>

Solvang, F. (Programleder). (2022, 4. januar). Protester mot skjenkestopp [Episode i TV-serie]. I V. F. Haugen (Ansvarlig redaktør), *Debatten*. NRK.
<https://tv.nrk.no/se?v=NNFA51010422>

Spillan, J. & Hough, M. (2003). Crisis Planning in Small Businesses:: Importance, Impetus and Indifference. *European Management Journal*, 21(3), 398-407.
[https://doi.org/10.1016/S0263-2373\(03\)00046-X](https://doi.org/10.1016/S0263-2373(03)00046-X)

Tinbergen, J. (1952). *Contributions to Economic Analysis: Bd. 1. On the Theory of Economic Policy* (2. utg.). North-Holland Publishing Company

Vargo, J. & Seville, E. (2011). Crisis strategic planning for SMEs: Finding the silver lining. *International Journal of Production Research*, 49(18), 5619-5635.
<https://doi.org/10.1080/00207543.2011.563902>

Weaver, R. K. (1986). The Politics of Blame Avoidance. *Journal of Public Policy*, 6(4), 371–398.

Vedlegg

Vedlegg 1 Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

Undersøkelse om restaurant- og utelivsbransjens opplevelser med skjenkestopp

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å gjengi opplevelser med skjenkestoppen desember 2021-januar 2022. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal skrive en bacheloroppgave om blant annet restaurant- og utelivsbransjens opplevelser med skjenkestoppen som var fra desember 2021-januar 2022. Jeg ønsker å vite noe om de økonomiske konsekvenser av skjenkestopp, herunder nedgang i omsetning, om det ble permittert ansatte, om dere mottok lønnsstøtte eller annen støtte fra det offentlige, og hvordan dere håndterte situasjonen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, Sogndal (HVL) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Bedriftene som har mottatt e-post er innenfor restaurant- og utelivsbransjen. E-posten har blitt funnet via nettsiden til bedriften.

Hva innebærer det for deg å delta?

Et kort intervju over telefon på ca. 15 minutter der hvor jeg ønsker å ta lydopptak av samtalen slik at jeg best mulig kan gjengi deres opplevelser i oppgaven. Alt vil anonymiseres, og lydopptaket vil slettes samme dag etter transkripsjon.

Intervjuet innebærer spørsmål om de økonomiske konsekvenser av skjenkestopp, herunder nedgang i omsetning, om det ble permittert ansatte, om dere mottok lønnsstøtte eller annen støtte fra det offentlige, og hvordan dere håndterte situasjonen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg (Vemund Tronsmoen, student ved HVL Sogndal) som har tilgang til personopplysningene, herunder navn, telefonnummer, e-postadresse, og lydopptak. Alt som behandles vil bli anonymisert i oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er slutten av mai 2022. Alt av personopplysninger vil bli anonymisert innen den tid.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet, Sogndal] har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet, Sogndal ved veileder Leiv Opstad, E-post: Leiv.Opstad@ntnu.no, TLF: 73 55 99 65

Student: Vemund Tronsmoen, E-post: vemund0609@gmail.com, TLF: 98 41 59 60

Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen ved Høgskulen på Vestlandet, E-post: Trine.Anikken.Larsen@hvl.no, TLF: 55 58 76 82

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Veileder
Leiv Opstad

Student
Vemund Tronsmoen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Undersøkelse om restuarant- og utelivsbransjens opplevelser med skjenkestopp», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *Intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Denne er ikke utfyllende, og det antas at spørsmål fjernes eller legges til underveis i samtale dersom det virker nødvendig jamfør formålet.

Økonomiske konsekvenser av skjenkestoppen

- Opplevde dere endring i omsetning? Hvis ja, i hvor stor grad?
- Opplevde dere noen andre økonomiske konsekvenser som følge av skjenkestoppen?
- Hvor ødeleggende/stor var disse konsekvensene?
- Holdt dere åpent? Måtte dere stenge?
- Dersom dere stengte, hva var grunnen til dette?

Om det ble permittert ansatte, eller mottok lønnsstøtte

- Dersom dere holdt åpent, hvordan utnyttet dere eventuelle muligheter skjenkestoppen medførte?
- Ble det permittert ansatte? Hvis ja, kan du utdype hvorfor?
- Mottok dere lønnsstøtte, eller annen støtte fra det offentlige? Hvis ja, i hvor stor grad opplevde dere at støtten hjalp?

Hvordan situasjonen ble håndtert

- Håndterte dere situasjonen annerledes enn forrige gang det var skjenkestopp?
- Lærte dere noe fra forrige skjenkestopp som dere fikk bruk for denne gangen?
- Ble det innført noen nye rutiner under skjenkestoppen?
- Dersom dere innførte noen nye rutiner, tas disse med videre i «normal drift»?

Nåværende situasjon og tanker om hvorfor skjenkestopp ble valgt som tiltak

- Hvordan er den generelle situasjonen nå etter skjenkestoppen?
- Hvorfor tror dere at regjeringen valgte skjenkestopp som tiltak for smittevern?

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BO6-2011-BO-2022-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2022 00:00	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	25-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve		
Flowkode:	203 BO6-2011 1 BO 2022 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	458
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	12005
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	26
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei